

Intézeti ügyek.

Pusztaszentgyörgyi és tetétleni Darányi Ignác, Ő Felsége a magyarok koronás királyának valóságos belső titkos tanácsosa, sok éven át földmivelésügyi miniszter, számos szaktudományi intézmény megalapítója és fejlesztője, a Királyi Magyar Ornithologiai Központ tiszteleti tagja stb., a politikai változás folytán megvált hivatalos körétől, hogy ezután a legfontosabb gazdasági testületek élén vezető állást foglaljon el és a legszélesebb körben a gazdasági érdekek fejlesztésébe befolyjon. DARÁNYI visszalépésével a Kir. Magyar Ornithologiai Központ elveszti érdekeinek közvetlen, szakszerű fejlesztőjét, azt a férfit, a kinek magyar közhasznú és tudományos ornithologiai irodalom kifejlődése köszönhető s a ki eszközölje volt annak, hogy saját és az intézet törekvése a külföldön is érvényesült; a ki az észszerű madárvédelem terén nemcsak általánosan előmozdító hatást gyakorolt, hanem dunaörsi birtokán fényes gyakorlati sikert is aratott s ezzel széles körben példaadóvá vált. A Kir. Magyar Ornithologiai Központnak nagy megnyugvásul szolgál, hogy a kitűnő férfiú figyelmét és jóindulatát a jövőben új hatáskörében is megtartja.

*

A távozó helyét Ő Felsége a magyarok koronás királya bizodalmaából kis-serényi GRÓF SERÉNYI BÉLA mint magy. kir. földmivelésügyi miniszter foglalta el, kit mint a kitűnő putnoki uradalmi mintagazdaság tulajdonosát és szervezőjét a gazdasági körök legnagyobb bizodalma fogadja.

Az intézet részvétele az 1910 május 30-tól június 4-ig Berlinben tartott V. nemzetközi madártani kongresszuson. Miként eddig minden alkalommal, úgy ezen a kongresszuson is, tevékeny részt vett az intézet.

Instituts-Angelegenheiten.

Ignatius von Darányi de Pusztaszentgyörgy und Tetétlen, wirklicher Geheimrat Sr. Majestät des gekrönten Königs von Ungarn, langjähriger Minister für Landwirtschaft, Begründer und Förderer einer grossen Anzahl von fachwissenschaftlichen Institutionen, Ehrenmitglied der Königlichen Ungarischen Ornithologischen Centrale etc. etc., schied infolge des eingetretenen politischen Umschwunges aus seiner amtlichen Stellung, um fortan eine führende Rolle an der Spitze der wichtigsten landwirtschaftlichen Korporationen zu übernehmen und im weitesten Kreise in die Entwicklung der landwirtschaftlichen Interessen fördernd einzugreifen. Die Königl. Ungarische Ornithologische Centrale verliert durch den Rücktritt DARÁNYIS den unmittelbaren verständnisvollen Förderer ihrer Bestrebungen, den Mann, dem der Ausbau der wissenschaftlichen und gemeinnützigen ornithologischen Literatur Ungarns zu verdanken ist; der es zuwege brachte, dass seine und der Anstalt Bestrebungen auch im Auslande zur Geltung kamen; der auf dem Gebiete des rationellen Vogelschutzes nicht nur im allgemeinen fördernde, sondern auf seiner Herrschaft Dunaörs glänzende praktische Erfolge erzielt hat, dadurch im weiten Kreise beispielgebend wirkte. Der Königl. Ungarischen Ornithologischen Centrale dient es zu grösster Beruhigung, dass sie auf die Aufmerksamkeit und das Wohlwollen des hochverehrten Mannes auch in der Zukunft im neuen Wirkungskreise rechnen darf.

*

An die Stelle des Scheidenden trat infolge Vertrauens Sr. Majestät des Königs von Ungarn Graf BÉLA VON SERÉNYI de Kis-Serény als königl. Minister für Landwirtschaft, den als Besitzer und Organisator der weiterberühmten Musterwirtschaft auf der Herrschaft Putnok das grösste Vertrauen der landwirtschaftlichen Fachkreise begrüsst.

Die Beteiligung des Instituts an dem V. internationalen Ornithologen-Kongress in Berlin vom 30. Mai bis 4. Juni 1910. Wie an den bisherigen, so nahm das Institut auch an diesem Kongresse regen Anteil. Auf Grund

HERMAN OTTÓ igazgató fölterjesztése alapján GRÓF SERÉNYI BÉLA m. kir. földmiv. miniszter Ő Nagyméltósága 1910 márczius 17-én kelt 37.334/IX—A₂. számú rendeletével HERMAN OTTÓ igazgatót, CSÖRGEY TITUSZ titkárt és SCHENK JAKAB adjunktust küldte ki, hogy az intézetet a kongresszuson képviseljék.

A M. Kir. Földmívelésügyi Minisztériumot képviselő KAZY JÓZSEF csász. és kir. kamarás, m. kir. államtitkár a kongresszuson meg nem jelenhetvén, helyettesítésére HERMAN OTTÓ igazgatót kérte meg.

Mint az államok, intézetek, testületek stb. képviselőivel megbízott kongresszusi tagok legidősebbje, HERMAN OTTÓ-ra hárult a feladat, hogy a május 30-án tartott ünnepélyes megnyitó ülésen köszönetet mondjon a kiküldöttek nevében. Rögtönzött beszédének eredetijét a Compte Rendu hozza; magyar szövegét az *Aquila* idei évfolyamának vezető helyén közöljük.

A jelen kongresszuson nem választottak al-elnököket, hanem a megjelent államok mindegyike részéről külön elnököt jelöltek ki, Magyarország részéről HERMAN OTTÓ-t.

Az öt szakosztály közül a II.-nak (madárvonulás) HERMAN OTTÓ volt az elnöke, SCHENK JAKAB a jegyzője; a IV.-nek (madárvédelem) KAZY JÓZSEF volt az elnöke, CHERNEL ISTVÁN és CSÖRGEY TITUSZ a jegyzője.

Az intézet tagjai a következő előadásokat tartották:

1. HERMAN OTTÓ a II. szakosztályban a Kir. M. O. K. működéséről, nevezetesen a madárvonulási kutatás terén elért eredményekről.

2. CSÖRGEY TITUSZ a IV. szakosztályban „A gyakorlati madárvédelem állami szervezése Magyarországon“ czímen.

3. SCHENK JAKAB a II. szakosztályban vetített képekkel „A kísérlet a madárvonulás kutatásában“ czímen.

Valamennyi megjelenik a kongresszus hivatalos kiadványában; SCHENK JAKAB összefoglaló előadását magyar fordításban az *Aquila* idei évfolyamában is közreadjuk.

der von Direktor OTTO HERMAN eingereichten Vorlage entsandte Se. Exzellenz der königl. ung. Minister für Ackerbau Graf BÉLA v. SERÉNYI mit Verordnung Nr. 37334/IX—A₂ vom 17. März 1910 zur Vertretung des Institutes auf dem Kongresse Direktor OTTO HERMAN, Sekretär TITUS CSÖRGEY und Adjunkt JAKOB SCHENK.

Indem Staatssekretär JOSEF v. KAZY, k. u. k. Kämmerer, in Vertretung des königl. ung. Ackerbau-Ministeriums am Erscheinen verhindert war, erbat er Direktor OTTO HERMAN zum Stellvertreter.

Als ältestem unter den mit der Vertretung der Staaten, Institute, Vereine usw. betrauten Kongressmitgliedern fiel OTTO HERMAN die Aufgabe zu, im Namen der Entsendeten bei Gelegenheit der feierlichen Eröffnungssitzung am 30. Mai Dank zu sagen. Das Original seiner Improvisation erscheint im Compte Rendu; den ungarischen Text bringt der heurige Jahrgang der *Aquila* an führender Stelle.

Vizepräsidenten wurden gelegentlich dieses Kongresses nicht gewählt, sondern wurden von den erschienenen Staaten je ein Vorsitzender für den Kongress bestimmt, — für Ungarn Direktor OTTO HERMAN.

Von den fünf Sektionen war OTTO HERMAN in der zweiten (Vogelzug) Vorsitzender, JAKOB SCHENK in derselben Schriftführer; in der vierten (Vogelschutz) war JOSEF v. KAZY Vorsitzender, STEFAN v. CHERNEL und TITUS CSÖRGEY Schriftführer.

Die Entsendeten des Instituts hielten folgende Vorträge:

1. OTTO HERMAN in der zweiten Sektion über die Tätigkeit der Königl. U. O. C., namentlich über deren Resultate auf dem Gebiete der Vogelzugsforschung.

2. TITUS CSÖRGEY in der vierten Sektion unter dem Titel: „Die staatliche Organisation des Vogelschutzes in Ungarn“.

3. JAKOB SCHENK in der zweiten Sektion einen mit Lichtbildern begleiteten Vortrag unter dem Titel: „Das Experiment in der Vogelzugsforschung“.

Sämtliche erscheinen in den Kongressverhandlungen; der zusammenfassende Vortrag von JAKOB SCHENK erscheint in ungarischer Übersetzung auch im heurigen Bande der *Aquila*.

Magyar részről még CHERNER ISTVÁN tartott előadást a IV. szakosztályban „A társadalom akciója a madárvédelem terén Magyarországon“ czímen, ezenkívül a II. szakosztályban DR. RÖSSLER ERVIN ismertette a Horvát Ornith. Központ működését.

Az eddigi szokáshoz hiven az intézet a jelen kongresszusnak is rendelkezésére bocsátott nagyobb mennyiségű irodalmi anyagot. Az *Aquila* XVI. kötetének különlenyomatán kívül szétosztásra került még a HERMAN OTTÓ által szerkesztett emléklap NAUMANN JÁNOS FRIGYES 1835. évi magyarországi útjáról, melyet az *Aquila* idei kötetében is közreadunk. Szétosztásra került még ezek mellett MÁDAY IZIDOR „Madárvédő törekvések Magyarországon“ című munkája.

A kongresszus tagjai tiszteletére Berlin városa fényes estélyt adott, mely alkalommal HERMAN OTTÓ mondta a harmadik felköszöntőt.

BÁRÓ BERLEPSCH JÁNOS seebachi madárvédelmi telepének tanulmányozására kirándulást szervezett a kongresszus vezetősége, melyen magyar részről CSÖRGEY TITUSZ ÉS CHERNEL ISTVÁN vettek részt.

A kongresszus magyar tagjai a következők voltak :

CERVA FRIGYES	CHERNEL ISTVÁN
CSÖRGEY TITUSZ	DR. FROMM GÉZA
HERMAN OTTÓ	KAZY JÓZSEF
KENESSEY LÁSZLÓ	MÁDAY IZIDOR
DR. MADARÁSZ GYULA	DR. RÖSSLER ERVIN
SCHENK JAKAB.	

Bosznia-Hercegovina részéről REISER OTHMÁR vett részt a kongresszuson.

A következő kongresszus székhelyül Sarajevo lett designálva.

Az intézet az 1910-iki bécsi I. nemzetközi vadászati kiállításon. Az a sokszoros kapcsolat, mely az ornithológiát úgy az elméleti mint a gyakorlati tudomány terén a vadászattal egybefűzi, arra bírta dr. DARÁNYI IGNÁCZ akkori m. kir. földművelésügyi minisztert, hogy az „erdő- és mezőgazdaság“ keretében a m. kir. Ornithologiai Központot is bemutassa.

Von ungarischer Seite wurde noch von STEFAN V. CHERNEL ein „Die gesellschaftliche Aktion im Dienste des Vogelschutzes in Ungarn“ betitelter Vortrag in der IV. Sektion gehalten, ausserdem schilderte DR. ERVIN RÖSSLER die Tätigkeit der Kroatischen Ornith. Zentrale in der II. Sektion.

Wie bei den bisherigen Kongressen stellte das Institut auch diesmal ein grösseres literarisches Materiale zur Verfügung. Ausser den Separatabdrücken der im XVI. Bande der *Aquila* erschienenen Abhandlungen gelangte auch eine von OTTO HERMAN verfasste Denkschrift über die Reise von JOHANN FRIEDRICH NAUMANN im Jahre 1835 durch Ungarn zur Verteilung; dieselbe erscheint auch im heurigen Bande der *Aquila*. Ausserdem gelangte auch die Schrift „Vogelschutzbestrebungen in Ungarn“ von ISIDOR V. MÁDAY zur Verteilung.

Die Kongressmitglieder wurden von der Stadt Berlin glänzend empfangen, bei welcher Gelegenheit OTTO HERMAN den dritten Toast hielt.

Die Kongressleitung veranstaltete zum Studium der Vogelschutzstation des Freiherrn HANS V. BERLEPSCH in Seebach einen Ausflug, an welchem sich ungarischerseits TITUSZ CSÖRGEY und STEFAN V. CHERNEL beteiligten.

Die ungarischen Mitglieder des Kongresses waren folgende :

FRIEDRICH CERVA	STEFAN V. CHERNEL
TITUSZ CSÖRGEY	DR. GÉZA FROMM
OTTO HERMAN	JOSEF V. KAZY
LADISLAUS V. KENESSEY	ISIDOR V. MÁDAY
DR. JULIUS V. MADARÁSZ	DR. ERVIN RÖSSLER
JAKOB SCHENK.	

Bosnien-Herzogovina war auf dem Kongresse durch OTHMAR REISER vertreten.

Für den nächsten Kongress wurde Sarajevo erkoren.

Das Institut auf der I. Internationalen Jagdausstellung in Wien 1910. Die vielfachen Verbindungen, welche die Ornithologie auf dem theoretischen und praktischen Gebiete mit der Jagd verknüpfen, bewogen den damaligen königl. ung. Ackerbauminister DR. IGNAZ DARÁNYI im Rahmen der „Land- und Forstwirtschaft“ auch eine Ausstellung der Königl. U. O. C. zu veranlassen.

Az intézetet, szervezetének és munkakörének, tömören megírt magyarázó füzetben valamint a lehetőségig szemléltető készítményekben való ismertetése mellett az a cél is vezette, hogy ez alkalommal a vadászok részéről sokszor félreismert s ok nélkül üldözött madárfajok, kivált ragadozók érdekében is munkálkodhasson.

Ez az oka, hogy a madárvonulás kutatásának különösen a gyűrűjelzéssel elért jelentékeny eredményeinek, valamint a gyakorlati madárvédelem eszközeinek bemutatása mellett különös gondot fordított az említett madárfajok gazdasági szerepének meggyőző gyomortartalom-készítményekben való kidomborítására.

A kiállított anyag e szerint három csoportba oszlott: madárvonulás, gyakorlati madárvédelem és gazdasági madártan.

Az első csoportban a magyarországi megfigyelő-hálózat térképe, az erdei szalonka, füstifecske s a gólya vonulási típusainak ábrái mellett a lábgyűrűvel jelzett vándormadarak útjainak térképe és e kísérleteknek dokumentumai: a gyűrűtípusok, az elejtett példányok gyűrűs lábai s a kisázsiai meg dél-afrikai híradások kéziratai emelkedtek ki (l. a IV. táblát) s keltettek élénk érdeklődést.

A gyakorlati madárvédelem csoportjában a BERLEPSCH-féle mesterséges fészekodvak magyar mintái, a legfontosabb odulakók csoportja, a hasznos és káros odulakók fészektípusai, az odu birtokáért folyó küzdelem stb. preparátumokban, a téli etetők típusai pedig színes képekben szerepeltek.

A harmadik csoport lényegileg az a hét vitrina volt, a melyben a *vörös- és kékvércse*, az *egerészölyv*, *erdei fülesbagoly*, *lángbagoly* végül a *dankasirály* és a *gólya* ismereteink mai állásának megfelelő táplálkozási módja volt gyomortartalom- és köpetszemelvényekben feltüntetve.

A fajonként 30—50 gyomortartalomból vagy köpetből álló anyag, az alkatrészek szerint csoportosítva külön kis üvegfedelő dobozok-

Organisation und Arbeitskreis wurden in einer kurzgefassten Broschüre, sowie durch möglichst anschaulich gehaltene Präparate vor Augen geführt, ausserdem war es aber noch ein Hauptzweck des Institutes, bei dieser Gelegenheit zugleich auch für das Interesse solcher Vögel, namentlich Raubvögel einzutreten, welche von den Jägern oft verkannt und grundlos verfolgt werden.

Dies ist die Ursache, dass neben der Voraugenführung der bedeutenden Resultate, welche auf dem Gebiete des Vogelzuges, namentlich durch die Vogelmarkierungen mittels Ringe erreicht wurden, sowie neben der Demonstration des praktischen Vogelschutzes besonders darnach getrachtet wurde, die landwirtschaftliche Rolle der erwähnten Arten durch überzeugende Mageninhalt-Präparate darzustellen.

Das Ausstellungsmateriale gliederte sich daher in drei Teile: Vogelzug, praktischer Vogelschutz und landwirtschaftliche Ornithologie.

In der ersten Gruppe waren es die Karte der ungarischen Beobachtungsstationen, die Zugstypen der Rauchschnalbe, des Storches und der Waldschnepfe, die Karte über die Fundorte gezeichneter Vögel, sowie die Dokumente des Vogelzugsversuches: die Ringmuster, die beringten Füße erlegter Exemplare sowie die Manuskripte der aus Kleinasien und Südafrika stammenden Benachrichtigungen (v. Taf. IV), welche ein grösseres Interesse erregten.

In der Gruppe des praktischen Vogelschutzes waren die ungarischen Muster der von BERLEPSCHSchen Nisthöhlen, die wichtigsten Höhlenbrüter in Präparaten, die Nesttypen der nützlichen und schädlichen Höhlenbrüter, der Kampf um die Nisthöhle usw. sowie die Futterhaus-Muster in farbigen Abbildungen ausgestellt.

Die dritte Gruppe bestand im wesentlichen aus den 7 Vitrinen, in welchen mittels Mageninhalt- und Gewöllenpräparaten die unserem derzeitigen Wissen entsprechende Darstellung der Nahrungsweise des *Turm- und Botfussfalken*, des *Mäusebussards*, der *Waldohreule*, der *Schleioreule* sowie der *Lachmöve* und des *Storches* enthalten war.

Das für jede Art aus 30—50 Mageninhalt oder Gewöllen bestehende Materiale war nach den Bestandteilen gruppiert und in besonderen

ban volt fehér vagy fekete gyapoton elrendezve. Hogy az elnyelt apró gerinczeseknek valamint rovaroknak az emésztődés folytán csak töredékekben fennmaradt alkatrészeit a laikus néző is felismerhesse, minden vitrinában meghatározó-táblázat is volt, a mely a táplálékul szolgáló állatokat (egér, cziczikány, veréb, rovarok stb.) eredeti alakjukban is mutatta. Minthogy a rovarokból rendszeresen csak a kemény rágófogak találhatók a gyomortartalomban, a magyarázó táblán az egész rovar mellett annak rágófogai is láthatók voltak. Az öt ragadozó az egyes vitrinák fölött kitömött állapotban, a *gólya* és *sirály* fényképen volt feltüntetve.

A belső elrendezést az *erdei fülesbagoly*-nak egyszerűségénél fogva sokszorosításra még legalkalmasabb vitrinája mutatja a melékelt V. táblán.

E csoporthoz a hasznos és káros madarak néhány kitömött példánya járult. Köztük a vadászok részéről oly gyakran összetévesztett, hasznos *egerészölyv* és a káros *héja* fiatal példánya, teljesen egyenlő állásban, előbbi egérrel, utóbbi fogolylyal karmaiban, a két faj főbb ismertető jegyeit feltüntető magyarázó szöveggel.

A széles körben érdeklődést keltett és ismerő oklevéllel kitüntetett kiállítás anyaga intézetünk gyűjteményébe került.

Greschik Jenő, az intézet asszisztense, 1910 december havában a budapesti királyi magyar tudományegyetemen *doktorrá* avattatott. Doktori értekezése az *Aquila* idei évfolyamában jelent meg. Címe: Adatok a hazai egérformák (*Murinae*) zápfogainak ismeretéhez.

KIR. M. O. K.

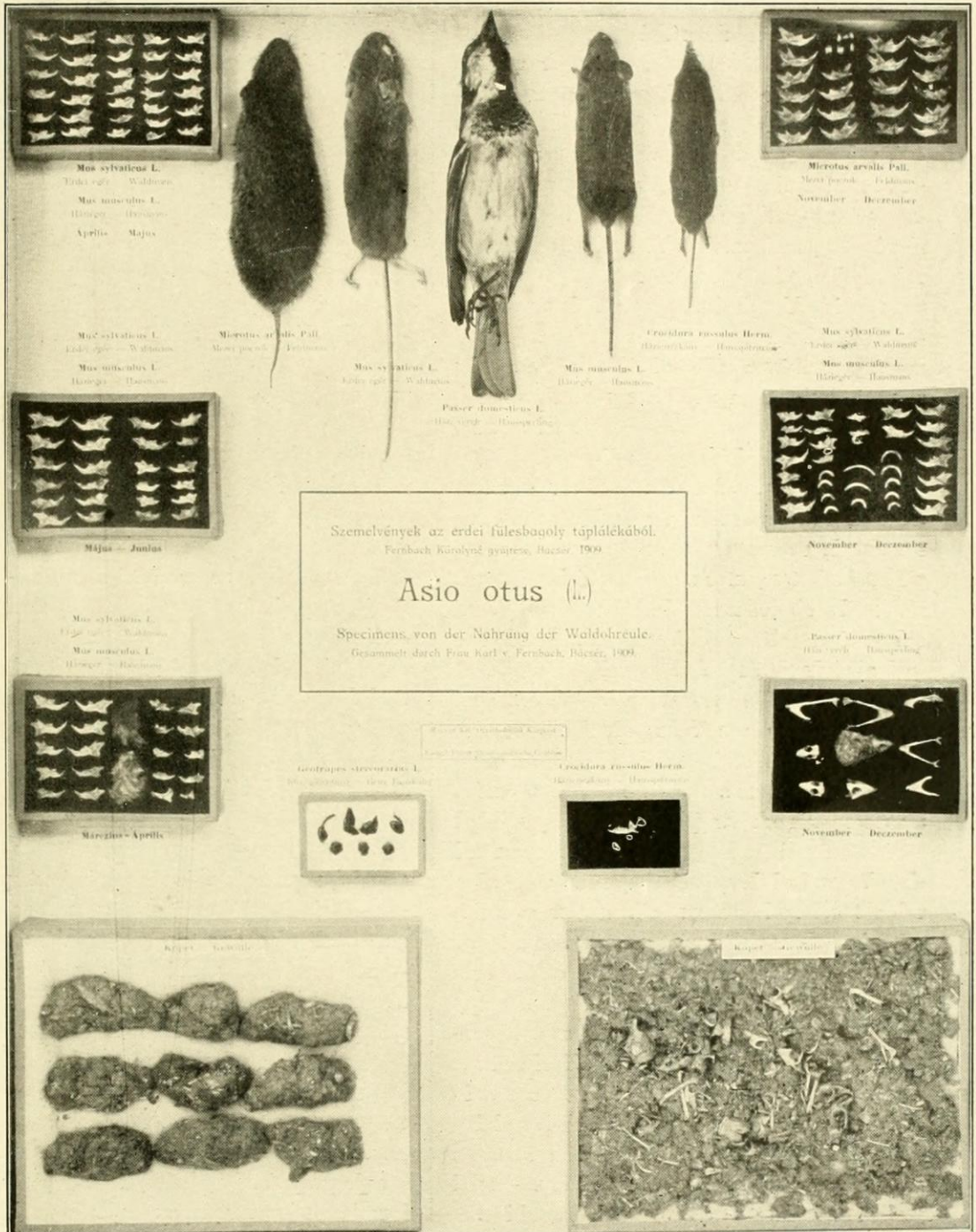
mit Glasdecke versehenen kleinen Schächtelchen in weisse oder schwarze Watte eingebettet. Damit die infolge der Verdauung nur in Fragmenten vorhandenen Bestandteile der kleinen Wirbel- und Kerbtiere auch für den Laien erkennbar seien, wurde jede Vitrine noch mit einer Bestimmungstabelle versehen, in welcher die Nahrungstiere (Maus, Spitzmaus, Sperling, Insekten usw.) in Präparaten vorgezeigt wurden. Indem von den Insekten meistens nur die harten Mandibeln im Mageninhalt zurückbleiben, wurden in der Bestimmungstabelle neben dem Insekt auch dessen Mandibeln veranschaulicht. Die 5 Raubvögel waren über den entsprechenden Vitrinen in Präparaten, die *Lachmöve* und der *Storch* in Photographien dargestellt. Die innere Anordnung zeigt die auf Taf. V befindliche Vitrine der *Waldohreule*, welche sich infolge ihrer Einfachheit noch am besten zur Vielfältigung eignete.

Dieser Gruppe wurden einige nützliche und schädliche Vögel in ausgestopften Exemplaren beigelegt. Unter anderen je ein junges Exemplar des nützlichen *Mäusebussards* und des schädlichen *Habichts*, welche von den Jägern so häufig verwechselt werden; beide sind in der gleichen Stellung, nur hat der erste eine Maus, der andere ein *Rebhuhn* in den Fängen. Die wesentlichsten Kennzeichen der beiden Arten wurden im Texte beigelegt.

Das Materiale der in weiten Kreisen Interesse erregten und mit einem Ausstellungs-Diplome ausgezeichneten Ausstellung befindet sich in der Sammlung der Königl. U. O. C.

Greschik Eugen, Assistent des Institutes, wurde im Dezember 1910 an der königl. ungarischen Universität zu Budapest zum *Doktor* promoviert. Seine Inaugural-Dissertation erschien in dem heurigen Bande der *Aquila* unter dem Titel: „Beiträge zur Kenntnis der Molaren der einheimischen *Murinen*.“

KÖNIGL. U. O. C.

Szemelvények az erdei fűlesbagoly táplálékából.
 Fernbach Károlyné gyűjtése, Bécs, 1909.

Asio otus (L.)

Specimens von der Nahrung der Waldohreule.
 Gesammelt durch Frau Karl v. Fernbach, Bécs, 1909.

Mus sylvaticus L.
 Felső ág - Waldmaus
Mus musculus L.
 Hévíz - Hausmaus
 Április - Május

Microtus arvalis Pall.
 Mező pocok - Feldmaus
 November - December

Mus sylvaticus L.
 Felső ág - Waldmaus
Mus musculus L.
 Hévíz - Hausmaus

Microtus arvalis Pall.
 Mező pocok - Feldmaus

Mus sylvaticus L.
 Felső ág - Waldmaus

Mus musculus L.
 Hévíz - Hausmaus

Cicadula rosulata Horn.
 Hévíz - Hauspflanz

Mus sylvaticus L.
 Felső ág - Waldmaus
Mus musculus L.
 Hévíz - Hausmaus

Május - Június

November - December

Mus sylvaticus L.
 Felső ág - Waldmaus
Mus musculus L.
 Hévíz - Hausmaus

Pteris domestica L.
 Hévíz - Hauspflanz

Március - Április

November - December

Gastrophysa stercoraria L.
 Hévíz - Hauspflanz

Cicadula rosulata Horn.
 Hévíz - Hauspflanz

Képer - Isosville

Képer - Isosville

A KIR. M. O. K. EGYIK GYOMORTARTALOM-KÉSZÍTMÉNYE A BÉCSI VADÁSZATI KIÁLLÍTÁSON.
 EIN INGLUVIALIEN-PRÄPARAT DER KÖNIGL. U. O. C. AUF DER JAGDAUSSTELLUNG IN WIEN.